

Fiskālās disciplīnas
padome

Fiskālās disciplīnas padomes viedoklis par Finanšu ministrijas makroekonomikas prognozēm

Stabilitātes programmai 2024.-2028. gadam

Preambula

Šajā dokumentā sniegts fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) atzinums par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomiskajām prognozēm 2024. – 2028. gadam. Prognozes tiks izmantotas par pamatu Stabilitātes programmas (turpmāk – SP) izstrādei 2024.-2028.gadam (2024./28.), kuru plānots iesniegt Ministru kabinetā 2024. gada aprīlī. Lai atbalstītu valdības darbu pie Vidēja termiņa budžeta ietvara un SP, tika panākta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar 2016. gada 8. februārī parakstīto vienošanos par sadarbību, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu apstiprināšanu. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā, Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati, tostarp iekšzemes kopprodukta (IKP) un atsevišķu IKP sastāvdaļu attīstības scenāriji.

2024. gada 12. februāra Padomes sēdē FM informēja par pieņēmumiem un izmaiņām aktualizētajās makroekonomikas prognozēs, kopš 2024. gada jūnija, kā arī par aktuālo situāciju valsts tautsaimniecībā. Padome uzdeva jautājumus FM par prognozēšanas pieņēmumiem un atsevišķu rādītāju pamatojumu un saņēma argumentētus skaidrojumus no FM pārstāvjiem.

Padomes pienākums ir sniegt viedokli par makroekonomiskajiem indikatoriem, atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 2. tabulā šā dokumenta beigās). Padomes locekļi, ņemot vērā FM sniegtos materiālus un skaidrojumus, pamatojoties uz iekšējo diskusiju, pieņēma lēmumu par prognožu apstiprināšanu.

Situācijas pārskats

FM prognozes kopš 2023. gada jūnija ir pasliktinājušās un ir piesardzīgas. Tiek prognozēts, ka IKP pieauguma tempi būs lēni, ņemot vērā 2023. gada ekonomikas trajektoriju, zemo produktivitāti un investīciju nepietiekamību. Inflācijas prognoze atspoguļo ierobežojošās monetārās politikas rezultātu un norāda uz šī rādītāja atgriešanos pieņemamā līmenī. Zemāk, 1. tabulā apkopotas Finanšu ministrijas un citu institūciju makroekonomisko rādītāju aktuālās prognozes, datu avoti: FM¹, Latvijas Banka (LB)², Eiropas Komisija (EK)³, Starptautiskais

Valūtas fonds (SVF)⁴. Šobrīd jaunākās alternatīvās makroekonomiskās prognozes ir pieejamas no Latvijas Bankas, tās tika publicētas 2023. gada decembrī. Salīdzinot FM reālā

¹FM atjauninātās makroekonomiskās prognozes 2024.-2028. gadam: [Tautsaimniecības un budžeta izpildes analīze | Finanšu ministrija \(fm.gov.lv\)](https://www.fm.gov.lv)

²Latvijas Banka (2023. gada decembra prognozes) [Prognozes | Latvijas Banka](https://www.lb.lv)

³Eiropas Komisijas rudens prognozes (2023.gada novembris), [ekonomiskā prognoze Latvijai - Eiropas Komisija \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance)

⁴Starptautiskais Valūtas fonds - SVF: World Economic Outlook datu bāze (2023. gada oktobris)

IKP prognozi ar LB prognozi 2024. gadam, FM prognoze ir konservatīvāka, 2024. gadam tā ir zemāka par 0,6 procentpunktiem (pp.), bet 2025. gadam - par 0,7 pp. Kopumā FM izstrādātās IKP prognozes ir piesardzīgākas nekā EK, LB un SVF prognozes.

FM inflācijas prognozes atspoguļo diezgan strauju patēriņa cenu kritumu, salīdzinājumā ar 2023. gadā novērotajiem rādītājiem. 2024. gadam FM prognozē 1,6% inflācijas līmeni, bet LB prognoze ir par 0,4 (pp.) augstāka. FM prognozētais inflācijas līmenis 2025. gadam ir par 0,2 (pp.) augstāks nekā LB prognozes. Kopumā abas institūcijas prognozē, ka inflācija 2024. gadā un turpmākajā periodā nepārsniegs 2,5%. No FM un LB aplēsēm nedaudz atšķiras EK un SVF dati, kas prognozē inflāciju ap 3%-4% 2024. gadā, bet turpmākajos gados tās samazināšanos līdz 1,9%-2,5%.

FM prognozes veidotas saskaņā ar pašlaik pieejamajiem jaunākajiem ekonomiskajiem datiem un 2023. gada noslēgumā novēroto rādītāju dinamiku. Prognozēšana, augstas nenoteiktības un lejupvērstu risku apstākļos, ir kļuvusi par pastāvīgu praksi kopš 2020. gada - tas rada izaicinājumus budžeta plānošanai un fiskālai pārvaldībai. FM 2023. gada jūnijā izveidotās prognozes, attiecībā uz gaidāmo IKP pieaugumu (+1%), neizpildījās, un šobrīd redzams, ka 2023. gads noslēgsies ar recesiju.

	2024	2025	2026	2027	2028
Reālā IKP pieaugums					
FM (2024. Feb.)	1.4	2.9	2.5	2.3	2.3
LB (2023. gada Dec.)	2.0	3.6	3.8		
EK (2023. g. Nov.)	2.4	3.0			
SVF (2023.g. Okt.)	2.6	3.2	3.2	3.3	3.2
Nominālā IKP pieaugums					
FM (2024. Feb.)	4.1	6.0	5.3	5.1	5.1
LB (2023. gada Dec.)					
EK (2023. g. Nov.)					
SVF (2023.g. Okt.)	7.4	7.1	6.0	5.9	5.9
Inflācija (PCI)					
FM (2024. Feb.)	1.6	2.5	2.5	2.5	2.5
LB (2023. gada Dec.)	2.0	2.3	1.8		
EK (2023. g. Nov.)	3.2	1.9			
SVF (2023.g. Okt.)	4.3	2.5	2.4	2.3	2.3
Deflators					
FM (2024. Feb.)	2.7	3.0	2.7	2.7	2.7
LB (2023. gada Dec.)					
EK (2023. g. Nov.)					
SVF (2023.g. Okt.)	4.6	3.7	2.7	2.6	2.5
1. Tabula prognozes dažādu institūciju galvenajiem makroekonomiskajiem rādītājiem,%.					

Ekonomikas izaugsmi pašlaik ierobežo tirdzniecības partneru ekonomikas lejupslīde, vājš ārējais un iekšējais pieprasījums, apstrādes rūpniecības lejupslīde un ierobežojošā monetārā politika. Kā nozīmīgu faktoru jāpiemin kavēšanos ES fondu līdzekļu apguvē, kas bremzē investīciju devuma pieaugumu IKP struktūrā. Latvijas Universitātes domnīcas PEAK⁵ eksperti 2024. gadam prognozēja ekonomisko izaugsmi 1,8%, norādot uz joprojām augstajiem ģeopolitiskajiem riskiem un arī pieaugošo produktivitātes un darba samaksas plaisu.

Saskaņā ar CSP janvārī publicēto ātro novērtējumu, reālais IKP 4.

ceturksnī samazinājās par (-0,1%) un kopumā 2023. gadā par (-0,3%), salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu (sezonāli izlīdzināti dati).

Saskaņā ar CSP datiem, 2023. gadā ārējās tirdzniecības apgrozījums faktiskajās cenās samazinājās par 11,9%. Eksporta vērtība bija 18,94 miljardi eiro (samazinājums par 2,39 miljardiem eiro jeb 11,2%), bet importa vērtība bija 23,2 miljardi eiro (samazinājums par 3,3 miljardiem eiro jeb 12,5%).

⁵Latvijas universitātes domnīcas LV PEAK 2023. gada decembra barometrs: [LV_PEAK_BAROMETRS_LV_2023_II.pdf \(lu.lv\)](#)

Rūpniecības produkcijas apjoms 2023. gadā samazinājās vidēji par 4,5%, tomēr decembrī bija vērojams produkcijas apjoma pieaugums (+1,7%). Arī apstrādes rūpniecībā ražošanas apjoms 2023. gada laikā vidēji samazinājās par 4,5%, bet decembris noslēdzās ar (+1,4%) pieaugumu.

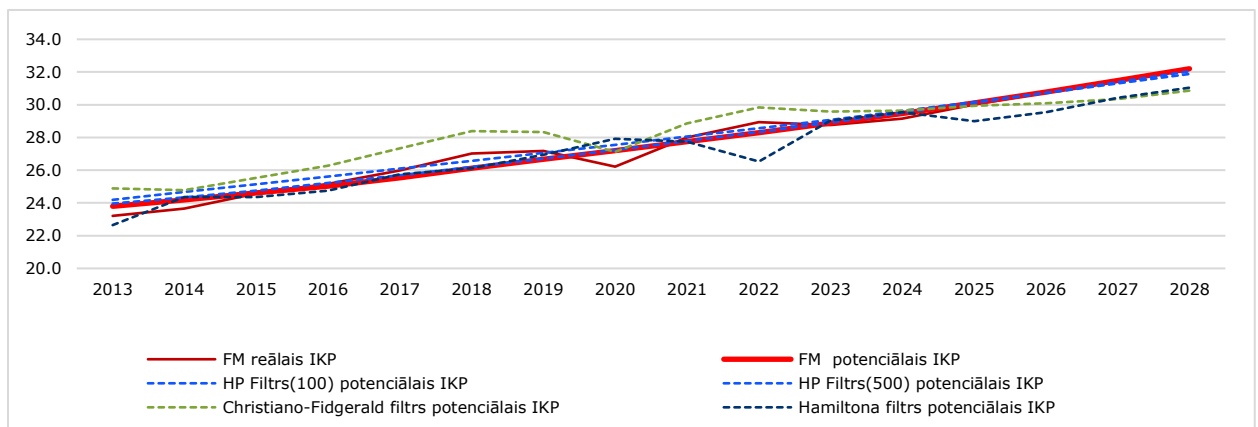
Pakalpojumu eksports pakāpeniski palēninājās pirmajā un otrajā ceturksnī, bet 2023. gada trešajā ceturksnī nonāca lejupslīdē (-0,2%).

Vidējā bruto darba samaksa trīs ceturkšņos pieauga par 12%, otrajā un arī trešajā ceturksnī pieauga arī reālā darba samaksa, kas ļauj prognozēt mērenu pirktspējas atgūšanos. Tomēr, ņemot vērā straujo inflācijas pieaugumu iepriekšējos gados, iekšējais patēriņš joprojām ir ierobežots - tajā ir būtiska to mājsaimniecību ienākumu ietekme, kas saistīta ar sociāliem pabalstiem.

Latvijas ekonomikas cikla novērtējums

Padomes eksperti sniedz savu vērtējumu par Latvijas ekonomikas stāvokli tās ekonomiskajā ciklā. Šajā novērtējumā izmantota Hodrick-Prescott statistiskā filtra metode ar izlīdzināšanas parametru 100 un 500, kā arī Chistiano-Fidgeralda un Hamiltona statistiskais filtrs. Statistikas filtru metode ir izmantota, lai nošķirtu IKP īstermiņa un ilgtermiņa svārstības un novērtētu ekonomikas potenciāla līmeni, tādējādi, ļaujot aprēķināt salīdzināmu izlaides starpības vērtību FM prognožu novērtējumam. 1. attēlā redzams, ka laika posmā no 2013. līdz 2028. gadam tuvākais FM aprēķinam ir potenciālais IKP, kas iegūts ar HP (100) metodi. Ar Hamiltona filtru aprēķinātā laikrinda no FM atšķiras visvairāk. Ar Hamiltona filtru iegūtais vērtējums liecina gan par straujāku potenciālā IKP samazināšanos 2022. gadā (energoresursu cenu šoka gads), gan par zemāku potenciālā IKP līmeni vidējā termiņā.

1. attēls. Reālais IKP (faktiskais un plānotais), FM aplēsa potenciālo IKP un Padome aplēsa potenciālo IKP ar HP 100 un HP 500.

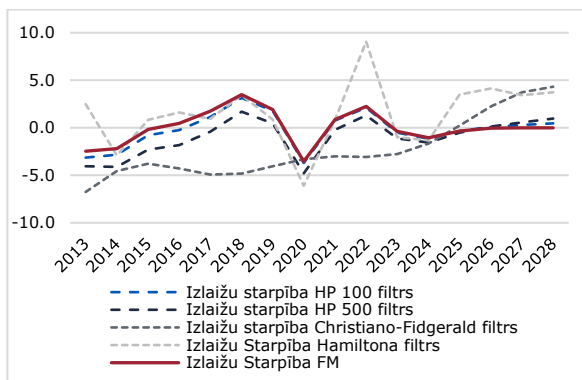

Avots: FM un FDC aprēķini

Izmantojot iepriekš minēto statistikas filtru pieeju, tika iegūti alternatīvi izlaides starpības rādītāji. Secināms, ka, laika posmā no 2013. līdz 2028. gadam, ar dažādiem statistikas filtriem aprēķinātām izlaides starpībām ir līdzīga trajektorija ar FM datiem. Hamiltona filtra aprēķinātā izlaides starpība uzrāda augstākas un pozitīvas vērtības, savukārt izlaides starpība, kas aprēķināta ar HP filtriem (100) un (500), minimāli atšķiras no FM aplēsēm, sk. 2. attēlu.

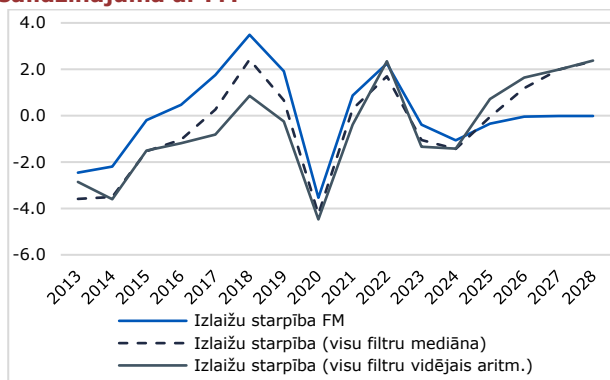
Jāatzīmē, ka iepriekšējos Padomes novērtējumos ^{6,7,8} tika secināts, ka laikposmā no 2013. gada līdz 2026. gadam dažādu statistikas filtrēšanas metožu rezultāti pamatā atbilst tādai pašai trajektorijai kā FM dati.

2. attēls. Izlaides starpības aprēķina rezultāts trīs statistikas filtru salīdzinājums ar FM

Avots: FM un padomes aprēķini

3. attēls. Izlaides starpības aprēķina rezultātu salīdzinājuma vidējais un statistisko filtru mediāna salīdzinājumā ar FM

Avots: FM un padomes aprēķini

3. attēlā parādīta visu statistisko filtru aprēķinātā mediāna un vidējā vērtība, salīdzinājums ar FM aprēķināto izlaides starpību. Gan mediānas, gan vidējās vērtības līknes norāda uz negatīvu izlaides starpību gan 2023.gadā, gan 2024. gadā, kas saskan ar FM novērtējumu. Turpmākajos gados redzama straujāka izlaides starpības virzība uz pozitīvām vērtībām, nekā aprēķinājusi FM. Tomēr, ņemot vērā pastāvošo risku kopumu un augsto nenoteiktību, pašlaik ir grūti ilgtermiņā novērtēt izlaides starpības vērtību un īstermiņa novērtējumi ir ticamāki, sk. 1. tabulu.

1. tabula

Izlaides starpība: FM aprēķini un Padomes aprēķināto statistisko filtru rezultātu vidējā un vidējā vērtība

	Izlaides starpība FM	Izlaides starpība (stat. filtru* mediāna)	Izlaides starpība (stat. filtru* vidējais)
2023	-0,4	-1,0	-1,3
2024	-1,1	-1,4	-1,4
2025	-0,3	-0,1	0,7
2026	0,0	1,2	1,6
2027	0,0	2,0	2,0
2028	0,0	2,4	2,4

Avots: FM un padomes aprēķini

*Stat. filtri: HP 100, HP 500, Christiano-Fidgerald, Hamilton

Pašreizējo un iepriekšējo FM prognožu salīdzinājums

Turpmāk ir sniegts salīdzinājums prognozēm, kas veidotas 2023. gada jūnijā (VTBI 2023/26) un prognozēm priekš SP 2024./28. Pamatojoties uz iepriekšējo ekonomisko attīstību un FM

⁶14.02.2022. Makroekonomisko prognožu apstiprināšana | fiskālās disciplīnas padome (fdp.gov.lv)

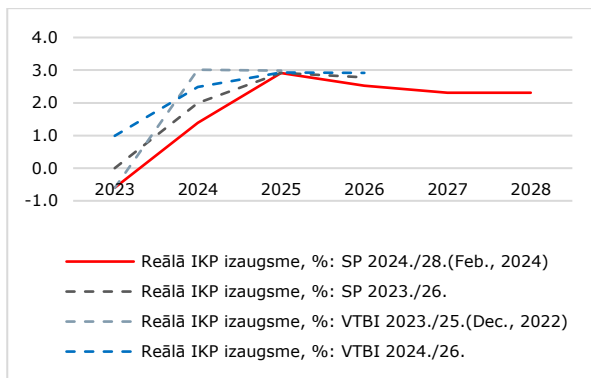
⁷12.08.2022. Makroekonomiskās prognozes 2022. gadam un VTBI 2023/25. | fiskālās disciplīnas padome (fdp.gov.lv)

⁸Koriģētās makro prognozes 2022. gadam un VTBI 2023. –2025. gadam (1.12.) | fiskālās disciplīnārkoļējijas (fdp.gov.lv)

pieņēmumiem, kas ir prognožu pamatā, **Padome ir pieņēmusi lēmumu par turpmāk aprakstīto prognožu apstiprināšanu.**

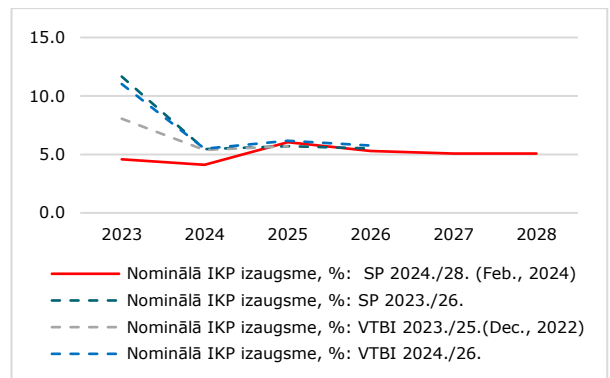
Padome apstiprina reālā IKP pieauguma prognozi piecu gadu periodam 2024. - 2028. gadam. Salīdzinot ar iepriekšējo VTBI 2024/26 prognozi, reālā IKP prognoze tika pazemināta par 1,1 pp. 2024. gadam, prognoze 2025. gadam ir bez izmaiņām, bet prognoze 2026. gadam samazināta par 0,4 pp. Reālā IKP pieauguma prognozes 2027. un 2028. gadam ir vienādas 2,3%, (skat. 4. attēlu).

4. attēls. Reālā IKP pieauguma prognoze.

Avots: FM.

5. attēls. Nominālā IKP pieauguma prognoze.

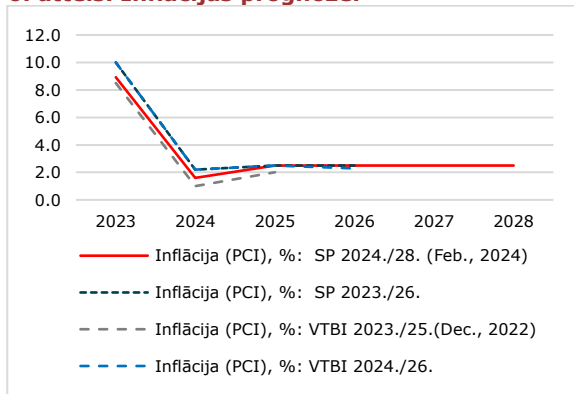

Avots: FM.

Padome apstiprina nominālā IKP pieauguma prognozi piecu gadu periodam 2024. - 2028. gadam. Salīdzinot ar iepriekšējo VTBI 2024/26 prognozi, nominālā IKP prognoze 2024. gadam tika samazināta par 1,4 pp. Prognoze 2025. gadam samazināta par 0,1 pp. un 2026. gadam par 0,5 pp. Nominālā IKP prognozes 2027. un 2028. gadam vienādas 5,1%. (skat. 5. attēlu).

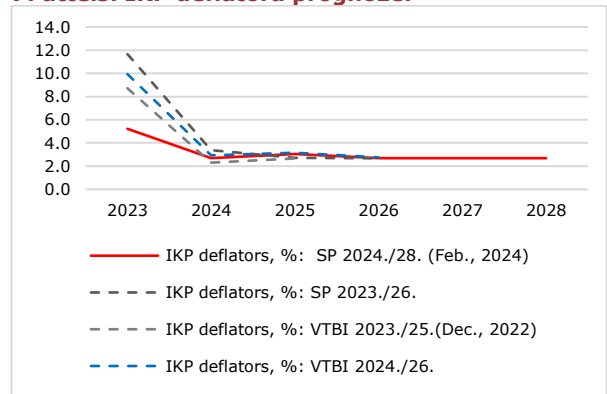
Padome apstiprina inflācijas prognozi 2024. -2028. gadam. Inflācijas prognoze 2024. gadam samazināta par 0,6 pp., 2025. gadam tā netika mainīta un saglabājās 2,5% līmenī. Prognoze tika paaugstināta par 0,2 pp. 2026. gadam. Inflācijas prognoze 2027. un 2028. gadam ir 2,5%. (skat. 6. attēlu).

6. attēls. Inflācijas prognoze.

Avots: FM.

7. attēls. IKP deflatora prognoze.

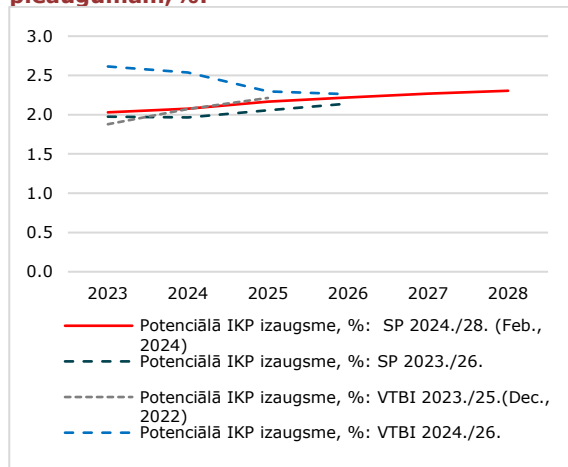
Avots: FM.

Padome apstiprina IKP deflatora prognozi 2024. –2028. gadam. Salīdzinājumā ar iepriekšējo VTBI 2023/26 prognozi, IKP deflators 2024. gadam tiek samazināts par 0,2 pp. Prognoze 2025. un 2026. gadam saruka par 0,1 pp. Deflatora prognoze 2027. un 2028. gadam ir vienāda 2,7% (skat. 7. attēlu).

Padome apstiprina potenciālā IKP pieauguma prognozi 2024. –2028. gadam. Prognoze potenciālā IKP pieaugumam, salīdzinot ar VTBI 2023/26, samazināta par 0,5 pp. 2024. gadam un par 0,1 pp. 2025. gadam. Prognoze 2026. gadam netika mainīta. Potenciālā IKP pieauguma prognoze 2027. un 2028. gadam ir 2,3% (skat. 8. attēlu).

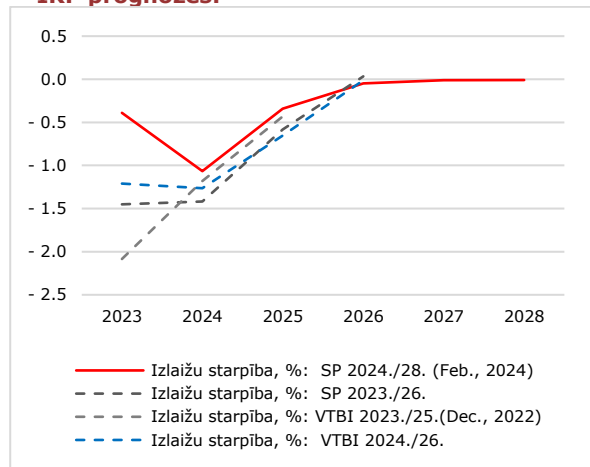
Padome apstiprina izlaides starpības prognozi 2024. –2028. Gadam. Izlaides starpība, salīdzinot ar iepriekšējo prognozi VTBI 2023/26 gadam, ir koriģēta uz augšu par 0,2 pp. 2024. gadam un par 0,3 pp. 2025. gadam. Izlaides starpības prognoze 2026. gadam netika mainīta. Izlaides starpība noslēgsies 2027. un 2028. gadā, prognozētā vērtība šiem gadiem 0%. (skat. 9. attēlu).

8. attēls. Prognoze potenciālajam IKP pieaugumam, %.

Avots: FM.

9. attēls. Izlaides starpība, % no potenciālās IKP prognozes.

Avots: FM.

Secinājumi

Padome kopumā apstiprina FM makroekonomiskās prognozes SP 2024. –2028. gadam un uzskata tās par ticamām un adekvātām faktiskajai ekonomiskajai situācijai. Tomēr Padome apzinās pašreizējo grūti prognozējamo risku kopumu, jo īpaši attiecībā uz piecu gadu periodu.

Padome norāda uz riskiem, kas var ietekmēt faktiskās izpildes novirzīšanos no prognozēm:

- joprojām ļoti saspringtā drošības situācija reģionā;
- pieaugošie darbaspēka pieejamības ierobežojumi un lēna produktivitātes izaugsme;
- ierobežota finanšu resursu pieejamība uzņēmējdarbības attīstībai un inovācijām;
- globālās ekonomikas izaugsmes bremsēšanās;
- inflācijas atgriešanās politisko risku ietekmē, t.sk. piegādes; ķēžu pārrāvumi un tirdzniecības kari;
- būvniecības nozares iespējamā pārkaršana ierobežoto darbaspēka resursu dēļ;
- kavēšanās ES fondu projektu īstenošanā un jo īpaši ANM plāna īstenošanā; Investīcijas, kas ienāk no ES fondiem ir būtiskas ekonomiskās izaugsmes noturēšanai, savukārt kavēšanās to apgūšanā palēnina IKP pieaugumu;

- riski, kas saistīti ar valsts akciju sabiedrību finanšu pārvaldību, jo īpaši transporta nozarē (AirBaltic un RailBaltica būvniecība);

Identificētie riski lielā mērā atbilst LV PEAK domnīcas veidotajam risku novērtējumam, kas iegūts balstoties uz ekspertu aptauju⁹.

2. tabula

Padomes apstiprinātie makroekonomisko prognožu rādītāji, %					
Makroekonomiskie rādītāji	2024	2025	2026	2027	2028
Reālais IKP pieaugums	1,4	2,9	2,5	2,3	2,3
Nominālais IKP pieaugums	4,1	6,0	5,3	5,1	5,1
Inflācija (patēriņa cenas)	1,6	2,5	2,5	2,5	2,5
IKP deflators	2,7	3,0	2,7	2,7	2,7
Potenciālais IKP pieaugums	2,1	2,2	2,2	2,3	2,3
Izlaides starpība	-1,1	-0,3	0,0	0,0	0,0

Avots: FM

⁹Latvijas universitātes domnīcas LV PEAK 2023. gada decembra barometrs: [LV_PEAK_BAROMETRS_LV_2023_II.pdf \(lu.lv\)](#)